

Radicaal rechts aan de macht in Frankrijk: Wat zijn de implicaties van een Rassemblement National Presidentschap voor Europa?

Inleiding

De Europese Unie heeft in de loop der decennia vele crises doorstaan, maar een politieke schok in Parijs zou de Unie in haar fundamenteën doen schudden. Met de aanhoudende opmars van Rassemblement National (RN) groeit de reële kans op een radicaal-rechtse Franse regering onder leiding van Marine Le Pen. Waar Frankrijk binnen de Frans-Duitse as traditioneel fungeerde als de stuwende motor achter Europese integratie, dreigt het land een meer eurosceptische koers te gaan varen. Van een dreigende botsing met de Europese begrotingsregels tot een koerswijziging ten aanzien van de oorlog in Oekraïne en het functioneren van het Brusselse bestuursapparaat: een RN-regering brengt een ander toekomstbeeld voor Europa met zich mee. Toch zal een rechts-populistisch Parijs geen vrij spel hebben. De meedogenloze tucht van de financiële markten, de broze fiscale situatie van de Franse overheid en het blijvende belang van de EU voor Frankrijk vormen een realiteit waaraan ook het RN moeilijk kan ontsnappen. De vraag die dit oproept is: Wat zijn de implicaties van een Rassemblement National Presidentschap voor Europa?

De fiscale realiteit

Frankrijk kent een zorgwekkende fiscale situatie met een staatsschuld die richting de 118% van het bbp beweegt en een begrotingstekort dat ver boven het Europese maximum van 3% ligt. De Europese Commissie heeft Parijs sinds 2024 al onder formele toezicht gesteld via de Excessieve tekortprocedure (EDP). Hoewel het verkiezingsprogramma de aankomende maanden duidelijk zal worden, staat vast dat een mogelijke rechts populistische RN regering onder leiding van Marine Le Pen een mijnenveld betreedt als zij royale verkiezingsbeloften wil inlossen, zoals het verlagen van de pensioenleeftijd en grootschalige belastingverlagingen. Zeker een Le Pen presidentschap zal getekend worden door zo een sociaal-economische agenda, aangezien dit de kern van haar kiezers oproep vormt.

Wanneer een RN kabinet breekt met de Europese begrotingsregels, zullen financiële markten direct een hogere risicopremie eisen op Franse staatsobligaties, waardoor de rente op leningen hard kan stijgen. Hierom stelt Michel Don Michaloliakos, Europa expert bij HIG, dat de Franse politiek financieel gezien simpelweg geen bewegingsruimte heeft om de sociale zekerheid verder uit te bouwen. Don Michaloliakos vervolgt dat RN noodgedwongen veel zal moeten schrappen in haar verkiezingsbeloften, alleen al om het vertrouwen van de financiële markten niet te verliezen.

Het Gaullistische DNA en Oekraïne

Het Franse buitenlands beleid wordt al sinds de jaren zestig sterk gevormd door het Gaullisme. Rassemblement National profileert zich, zoals meer Franse partijen, als gaullistisch. Met de terugtrekking uit de geïntegreerde NAVO commandostructuur in 1966 en de opbouw van een eigen kernmacht wilde De Gaulle de Franse autonomie borgen en Angelsaksische dominantie op Europees grondgebied voorkomen. Hoewel Frankrijk sinds 2009 weer volledig is aangesloten bij de NAVO commandostructuur, blijft de Franse diplomatieke traditie gekenmerkt door een rotsvast geloof in soevereiniteit en Europese samenwerking. Correspondent en Europa expert Stefan de Vries legt uit dat de EU vanuit de Franse diplomatie altijd is gezien als een middel om de eigen mondiale invloed te vergroten. Dit ging doorgaans gepaard met een pro-Europese houding. Uit Parijs klonk onder Macron een sterk geluid voor Europese strategische autonomie, waarin het gaullisme doorklinkt via een krachtige Europese Unie. Met een regering onder Marine Le Pen zou er echter een accentverschuiving ontstaan. Volgens De Vries legt zij eerder de nadruk op een strikt nationale Franse soevereiniteit en een Europa van natiestaten.

Onder Macron heeft Frankrijk zich opgeworpen als aanjager van verdere integratie en de gezamenlijke Buy European doctrine. Toch stuitte Parijs ook onder zijn bewind op kritiek vanuit andere lidstaten. Zo wezen critici erop dat de Franse steun aan Oekraïne, zeker in het begin van de oorlog, voornamelijk bij woorden bleef. Dit onderbouwt het punt van hoogleraar en Europa expert Marc De Vos van de Universiteit Gent, die benadrukt dat de nuance bewaard moet blijven. Dit onderbouwt het punt van hoogleraar en Europa expert Marc De Vos van de Brusselse denktank Itinera en de Universiteit Gent, die benadrukt dat de nuance bewaard moet blijven. Ook onder Macron liep het Franse beleid ten aanzien van Europa en Oekraïne immers niet altijd pro-EU, eerder pro-Frankrijk via de EU. Toch zal een RN-president hoogstwaarschijnlijk nog terughoudender zijn in de steun aan Oekraïne. RN belooft in haar programma om opnieuw uit de NAVO commandostructuur te stappen en stuurt aan op de-escalatie. Don Michaloliakos verwacht dat RN echt de hakken in het zand zal zetten qua hulp aan Kiev. Hij geeft aan dat bij het kijken naar de uitspraken van RN prominenten Bardella en Le Pen de nadruk ligt op een diplomatieke oplossing, wat een andere manier is om te zeggen dat ze de Oekraïners laten vallen. De Vries verwacht eveneens dat een Le Pen-regering de relaties met het Kremlin het liefst wil normaliseren zodra het conflict luwt. Macron probeert in zijn resterende termijn voldongen feiten te creëren om de koers van Europa af te schermen. Volgens de Vos zal Le Pen, als Macron erin slaagt het toekomstige pad voor Oekraïne en integratie vast te leggen, hier misschien ontevreden over zijn maar dit niet zomaar meer kunnen terugdraaien. Een voorbeeld hiervan is het Europees meerjarig financieel kader (MFK) dat zal vastgelegd worden voordat een president aantreedt. Dit is het 7 jarig financieel kader waarin de lidstaten langetermijnplanning voor landbouw, innovatie en andere EU-prioriteiten vastleggen. Ook kan Macron binnen de Europese Raad versneld sturen op het openen en vastleggen van de 33 onderhandelingshoofdstukken voor de integratie van Oekraïne.

De radicaal rechtse positie in Brussel

Waar Frankrijk binnen de Frans-Duitse as traditioneel de motor was voor Europese integratie, zal een RN regering de EU primair benaderen vanuit een instrumentalistische houding. Onder Le Pen verschuift het accent van gezamenlijke Europese integratie naar het beschermen van de eigen nationale belangen binnen een gefragmenteerde markt.

RN wil de EU vooral inzetten voor direct nationaal economisch gewin. Zo pleit de partij voor een Franse stroomprijs die uitsluitend gebaseerd is op de eigen, goedkope kernenergie en wil zij de Franse landbouw ontzien door Europese klimaatregels te negeren. Het ondermijnen van de Green Deal en de Europese klimaatdoelen schuurt niet alleen juridisch met bestaande EU verdragen, maar raakt ook direct de Europese industriële concurrentiekracht. Dit betreft precies het soort hervormingen en schaalvergroting dat het Draghi rapport noodzakelijk achtte voor de toekomst van de Unie. Daarnaast wijst RN het EU migratiepact af als een inbreuk op de soevereiniteit. Marc De Vos verwacht echter dat veel van deze voornemens vooral politiek vertoon zijn op de Bühne en eerder symboliek rond Franse supremacie betreffen dan een directe, juridisch haalbare koerswijziging.

Als stichtend lid en de tweede economie van de Unie zal een Frans RN kabinet niet direct sturen op een breuk met Brussel. Wel brengt de koers grote onzekerheid met zich mee voor toekomstige sanctiepakketten en financiële of militaire steun aan Oekraïne. Belangrijke hervormingsagenda's, zoals de Letta en Draghi plannen voor een kapitaalmarktunie en innovatie impuls, kunnen mogelijk vastlopen door deze nationalistisch politiek.

Tegelijkertijd zullen ook rechts-populistische leiders onderkennen dat het Franse belang gediend blijft via de Unie, wat kan leiden tot een verdere Europeanisering van radicaal rechts. In plaats van uit de Unie stappen kunnen de fundamenteën en cultuur van de EU erg veranderen. Hoogleraar Europese geschiedenis en Frankrijk expert Anne-Isabelle Richard stelt dat ondertussen de kaders langzaam naar rechts opschuiven en hoe meer van dergelijke partijen er binnen de EU aan de macht komen, hoe meer de EU fundamenteel van karakter zal veranderen.

Richard benadrukt hoe belangrijk de EU voor Frankrijk blijft: "Alle Europese landen, en zeker Frankrijk, hebben Europese samenwerking gesteund omdat het direct in hun eigenbelang was. "Ze hebben daarbij ook het karakter van de Europese samenwerking in een richting willen duwen die hen uitkwam." De beslissende vraag blijft hoe ver die bereidheid reikt voor het Franse RN. Zoals De Vos concludeert ligt de grootste zorg bij de onderwerpen die nog niet beslist zijn, zoals de open vragen rondom de nodige integratie en de toetreding van Oekraïne tot de EU en de NAVO.

Conclusie

Een machtsovername door Rassemblement National doet de EU op haar grondvesten schudden, maar de soep wordt niet zo heet gegeten als zij wordt opgediend. De tucht van de obligatiemarkten en de afhankelijkheid van ECB instrumenten dwingen een RN kabinet tot budgettaire terughoudendheid. Populistische beloften botsen snel op de rauwe financiële werkelijkheid.

Van een totale breuk met Europa zal geen sprake zijn. Frankrijk beschikt simpelweg niet meer over een geïsoleerde machtspositie en is voor zijn eigen economie en veiligheid net zo afhankelijk van de Unie als andersom.

Het werkelijke gevaar schuilt dan ook in de geleidelijke uitholling van de Europese slagkracht op lange termijn. Weliswaar zal Macron proberen de belangrijkste dossiers, zoals het MFK en duurzame steun aan Oekraïne, veilig te stellen, maar op het vlak van buitenlandbeleid en besluitvorming kan RN de boel flink vertragen. Door steun aan Oekraïne te minimaliseren en toetredingsprocessen te bemoeilijken, dreigt een gevaarlijk precedent. Samen met gelijkgestemde lidstaten zal een radicaal rechts Presidentschap de EU van binnenuit een transitie op gang kunnen zetten, waarbij de Unie geleidelijk verschuift van een motor achter integratie naar een gefragmenteerd blok van natiestaten. Juist wanneer grote hervormingen noodzakelijk zijn, zoals op het gebied van defensie, innovatie en de kapitaalmarktunie, baant een terughoudend Parijs de weg voor een verzwakt geopolitiek Europa.